

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

**ВЗАЄМОДІЯ СПІЛЬНОТНИХ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ
ПІД ВПЛИВОМ ВОЄННИХ ДІЙ:
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЕФЕКТИ**

Монографія

За науковою редакцією Ірини Губеладзе

Київ- 2025

УДК 316.62

В

Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту соціальної та політичної психології НАПН України,
протокол № 14/24 від 26 грудня 2024 року

Рецензенти:

Людмила Карамушка, доктор психологічних наук

Інга Петровська, доктор психологічних наук

Валерія Жовтянська, доктор психологічних наук

Взаємодія спільнотних ідентичностей під впливом воєнних дій: соціально-психологічні ефекти : монографія / за наук. ред. І.Губеладзе / авт. кол.: В. Васютинський, В. Вінков, І. Губеладзе, В. Діброва Л. Коробка, С. Кравчук, О. Стрільчук ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Київ, 2025.

У монографії висвітлено результати дослідження соціально-психологічних ефектів взаємодії спільнотних ідентичностей під впливом війни. Зміст виявлених ефектів узагальнено в структурно-динамічній моделі соціально-психологічних ефектів взаємодії спільнотних ідентичностей та проаналізовано в контексті сприйняття загроз і небезпек, ставлення до суб'єктів воєнно-політичного життя, фінансово-майнових та екологічних настанов і поведінки, міграційних процесів, особливостей взаємодії з медіа та у освітньому середовищі. Обґрунтовані в монографії положення і висновки розширюють уявлення про спільнотні ідентичності та особливості їхньої взаємодії в умовах війни, сприятимуть посиленню громадської уваги до проблем багатовимірності і різноманіття проявів українських ідентичностей, усвідомленню членами різних спільнот можливостей консолідації суспільства.

Монографію адресовано державним службовцям, представникам громадськості, засобів масової комунікації, практичним психологам і соціальним працівникам, волонтерам, фахівцям із питань утвердження національної і громадянської ідентичності, викладачам закладів вищої освіти та всім тим, кого цікавлять проблеми українських ідентичностей.

316.62

Видано державним коштом. Продаж заборонено

© Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2025
© Васютинський В., Вінков В., Губеладзе І., Діброва В., Коробка Л., Кравчук С., Стрільчук О., 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. СПІЛЬНОТНІ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ В УМОВАХ ВІЙНИ (<i>Ірина Губеладзе, Лариса Коробка, Світлана Кравчук</i>)	7
1.1. Взаємодія спільнотних ідентичностей і породжувані нею ефекти: концептуалізація понять	7
1.2. Актуалізація спільнотних ідентичностей українців під впливом війни	45
<i>Література</i>	54
РОЗДІЛ 2. ЗАГРОЗИ І НЕБЕЗПЕКИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ (<i>Веніамін Вінков</i>)	59
2.1. Оцінка загроз спільнотним ідентичностям з боку суб'єктів воєнно-політичних подій	59
2.2. Психологічний зміст загроз війни для ідентичності	77
<i>Література</i>	98
РОЗДІЛ 3. СПІЛЬНОТНІ ІДЕНТИЧНОСТІ І СТАВЛЕННЯ ДО ВЛАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ (<i>Вадим Васютинський</i>)	100
3.1. Психосемантична оцінка суб'єктів воєнно-політичних подій	103
3.2. Ідентичнісні чинники ставлення до суб'єктів воєнно-політичних подій	113
3.3. Ідентичність у воєнних наративах і ставлення до влади	121
3.4. Самооцінна ідентифікація з владними суб'єктами	131
<i>Література</i>	135
РОЗДІЛ 4. СПІЛЬНОТНІ ІДЕНТИЧНОСТІ І ФІНАНСОВО-МАЙНОВІ НАСТАНОВИ В ПОВЕДІНЦІ УКРАЇНЦІВ В УМОВАХ ВІЙНИ (<i>Ірина Губеладзе</i>)	138
4.1. Психологічні аспекти фінансово-майнової поведінки українців в умовах війни	138
4.2. Вплив спільнотних ідентичностей на фінансово-майнові настанови українців	141
4.3. Невизначеність, відчуття небезпеки і страх за майбутнє: психологічні наслідки у фінансово-майновій сфері	156
<i>Література</i>	158
РОЗДІЛ 5. ЕКОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ УКРАЇНЦІВ ЯК СФЕРА ВЗАЄМОДІЇ СПІЛЬНОТНИХ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ ПІД ЧАС ВІЙНИ (<i>Оксана Стрільчук</i>)	160
5.1. Стан екологічної свідомості українців після російського вторгнення	160
5.2. Прояв спільнотних ідентичностей в ставленні українців до екології	173

5.3. Посилення екологічної відповідальності українців як результат взаємодії спільнотних ідентичностей в умовах війни	191
<i>Література</i>	202
РОЗДІЛ 6. МЕДІА ЯК ПРОСТІР ПРОЯВУ ТА ВЗАЄМОДІЇ СПІЛЬНОТНИХ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ (Валерія Діброва)	205
6.1. Варіативність проявів спільнотних ідентичностей у медіапросторі	205
6.2. Спільнотні ідентичності у сфері медіа: особливості взаємодії	227
<i>Література</i>	234
РОЗДІЛ 7. ПРОЯВИ СПІЛЬНОТНИХ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ У МІГРАЦІЙНІЙ СФЕРІ ПІД ЧАС ВІЙНИ (Світлана Кравчук)	236
7.1. Спільнотні ідентичності ВПО та українських біженців як чинники консолідації суспільства	238
7.2. Розуміння ВПО і українських біженців, ставлення до них як ефекти взаємодії спільнотних ідентичностей	247
7.3. Чинники ефективної інтеграції ВПО в територіальні громади	258
7.4. Особливості політичної свідомості українських біженців	270
7.5. Спільнотні ідентичності як чинники психологічної пружності українських біженців	274
<i>Література</i>	284
РОЗДІЛ 8. ВЗАЄМОДІЯ СПІЛЬНОТНИХ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ У СФЕРІ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ (Лариса Коробка)	287
8.1. Освіта як простір формування ідентичностей та імплементації політики ідентичності	287
8.2. Освітнянська спільнота в умовах війни: особливості прояву ідентичностей	292
8.3. Зміни ставлення до освіти під впливом війни як ефекти взаємодії спільнотних ідентичностей	311
<i>Література</i>	316
РОЗДІЛ 9. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЕФЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ СПІЛЬНОТНИХ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ В УМОВАХ МІЖДЕРЖАВНОГО ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОГО ПРОТИСТОЯННЯ (Ірина Губеладзе)	319
ЗАКІНЧЕННЯ. Спільнотні ідентичності і консолідація українського суспільства в умовах війни	328
ДОДАТКИ	335